

ІННОВАЦІЙНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 338.436

ДОСЛІДНІ ГОСПОДАРСТВА ЯК ПЕРСПЕКТИВНІ ОСЕРЕДКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ[©]

*Т. В. КОЛОМІЄЦЬ,
аспірант кафедри аналізу
та статистики*,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)*

Стаття присвячена розгляду питань необхідності реформування та розвитку мережі дослідних господарств для переходу аграрного сектору економіки на інноваційний вектор розвитку. Визначено основні особливості інноваційних процесів в аграрному секторі. Встановлено, що експериментально-виробничою базою для проведення досліджень, випробувань і доопрацювання наукових розробок в агросекторі є дослідні господарства. На основі результатів аналізу прибутковості виробництва основних видів продукції на сільськогосподарських підприємствах встановлено, що підприємства державної форми власності мають нижчий рівень рентабельності виробництва, ніж в середньому серед усіх сільськогосподарських підприємств. Окреслено основні перешкоди на шляху розвитку науково-дослідної діяльності в аграрному секторі загалом та у дослідних господарства зокрема: низький рівень фінансування, розпорошеність досліджень, відсутність галузевих пріоритетів та стратегій. Запропоновано посилити співпрацю дослідних господарств з аграрними навчальними закладами для створення територіальних центрів трансферу знань та інновацій, що сприятиме соціально-економічному розвитку сільських територій шляхом впровадження актуальних розробок у сільськогосподарське підприємництво.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, аграрна наука, дослідні господарства.

Табл. 2. Літ. 12

Постановка проблеми. Важливість аграрного сектора в економіці нашої країни визначено, перш за все, територіально-географічними та природно-кліматичними умовами. Історично склалося так, що в періоди кризових процесів дана сфера не дає змоги якорю стагнації потягнути національну економіку на дно. Відповідно до сучасних умов аграрний сектор є однією з пріоритетних та стратегічно важливих галузей національної економіки, тому розробка ефективних методів та механізмів управління ним є актуальним завданням. Інноваційні перетворення всередині галузі є надзвичайно важливими для подальшого

© Т.В. КОЛОМІЄЦЬ, 2016

* Науковий керівник: КОРНІЙЧУК А.М., к.е.н., доцент, доцент кафедри аналізу та статистики

функціонування аграрного сектору. Першоджерелом інновацій є система аграрної освіти і науки, яка, будучи основою формування конкурентоспроможності агропромислового комплексу України, потребує значного реформування відповідно до вимог часу. Виникає необхідність перебудови мережі регіональних установ і підприємств, що здійснюють трансфер знань, наукових розробок, інновацій. Зокрема це стосується системи науково-дослідних господарств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання необхідності формування ефективної системи агровиробництва на інноваційних засадах з використанням можливостей комерціалізації інтелектуального капіталу, сформованого всередині системи, знайшли відображення в працях С. Володіна [1], О. Дація [2], Л. Курило, П. Саблука, О. Шпикуляка [3] та багатьох інших. Основними аспектами, які вивчаються науковцями в даній сфері, є обґрунтування методологічних положень щодо розвитку інноваційної діяльності в аграрному виробництві, розробка та апробація методологічних підходів до оцінки ефективності інноваційної діяльності в аграрній сфері, оцінка інноваційного продукту та інтелектуального капіталу. Однак важливість такої інституційної одиниці, як дослідне господарство при формуванні інноваційного вектору розвитку агросектору не висвітлюється науковцями на достатньому рівні.

Формулювання цілей статті. Інноваційні процеси зароджуються передусім в наукових та науково-дослідних установах через здійснення досліджень, розробок, створення нової техніки, технологій і т.д. Нівелювання проблеми реформування системи науково-дослідних господарств як однієї зі складових ланцюга створення інноваційного продукту в агросекторі призводить до зниження рівня ефективності функціонування усєї системи. Основною метою статті є підкреслення ролі дослідних господарств при переході аграрного сектору України на інноваційну модель розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних соціально-економічних умовах одним із головних факторів досягнення успіху на ринку для підприємств як агропромислового комплексу, так і будь-якої іншої сфери діяльності, є систематичне освоєння і використання нововведень. Даний фактор обумовлений швидким скороченням життєвого циклу вироблених продуктів і послуг, різким загостренням конкурентної боротьби, постійним підвищенням вимог до якості товарів і рівнем обслуговування з боку споживачів. У прагненні зміцнити свої позиції на ринку агропідприємства змушені безперервно покращувати і перетворювати свої товари, удосконалювати виробничі та управлінські процеси, тобто займатися інноваційною діяльністю.

Інновації в сільському господарстві можуть підвищити доходи сільського населення, сприяти розвитку, а також стимулювати економічне зростання в багатьох країнах, що розвиваються. Більш ефективне використання природних ресурсів за рахунок інновацій є одним з найважливіших складових довгострокової економічної стійкості.

Своєрідність процесу господарювання кожної галузі економіки визначає особливості інноваційного процесу в ній. Зокрема, специфіка інноваційних процесів в аграрному секторі пов'язана з такими факторами:

- широким різноманіттям видів аграрної продукції, технологій вирощування і виробництва;
- значною залежністю процесу виробництва від природно-кліматичних умов і, як наслідок, диференціація окремих регіонів за умовами виробництва;
- значні часові лаги між періодами виробництва і процесами переробки окремих категорій продукції;
- диференціація соціально-економічного рівня працівників аграрної сфери (особливо сільського господарства);
- різноманітність та множинність форм і зв'язків аграрних суб'єктів господарювання з інноваційними формуваннями;
- відособленість більшості агровиробників на всіх рівнях (відсутність диверсифікації виробництва з поєднанням науково-технічної, виробничої та збутової діяльності);
- відсутність чіткого науково обґрунтованого організаційно-економічного механізму передачі досягнень аграрної науки та істотне відставання галузі в процесах освоєння інновацій.

Світовий досвід свідчить, що майже 80% обсягу проведених в світі операцій комерційної реалізації технологій припадає на продаж ліцензій на винаходи та ноу-хау [4, с. 93]. На жаль, вітчизняні наукові та науково-дослідні організації не приділяють значної уваги питанню ефективної організації та здійсненню даної форми комерційної діяльності. Обираючи між необхідністю розвитку ефективної системи науково-технічного забезпечення аграрного сектору вітчизняними науковим «матеріалом» та можливістю закуповувати розробки іноземних компаній, здійснюється вибір другого варіанту, що є значно простішим, але абсолютно не стратегічним рішенням, яке в найближчому майбутньому може сприяти повному краху системи наукового забезпечення агросфери.

Експериментально-виробничою базою для проведення досліджень, випробувань і доопрацювання наукових розробок відповідно до Статуту Національної Академії аграрних наук України є дослідні господарства, інші підприємства та організації академії. Крім того, зазначені підприємства та організації забезпечують сільськогосподарське виробництво елітним та репродуктивним насінням, садивним матеріалом, племінною продукцією тощо [5]. Головною метою діяльності дослідних господарств є проведення досліджень, випробувань і доопрацювання наукових розробок, їх апробації, проведення виробничої перевірки і впровадження їх у виробництво та іншої господарської діяльності. Основними напрямками їх діяльності є активне сприяння науковій установі, якій воно підпорядковане, а також іншим установам в роботі по проведенню наукових дослідів, виробничої перевірки і впровадженню новітніх науково-технічних розробок; сприяння розвитку інноваційної діяльності; розроблення моделей інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств, забезпечення апробацій та впровадження інновацій науково - дослідних установ НААН в наукоємне виробництво агропромислового комплексу і реалізацію інноваційно-інвестиційних проектів; виробництво оригінального, елітного та репродукційного насіння сільськогосподарських культур та саджанців, вирощування племінного молодняка худоби і птиці.

Важливим індикатором ефективності державних підприємств, до яких відносяться і дослідні господарства, є рівень рентабельності. Аналіз прибутковості виробництва основних видів продукції на сільськогосподарських підприємствах загалом та на державних зокрема в середньому за період 2011-2015 рр. (рис. 1) вказує на нижчий рівень рентабельності виробництва на підприємствах державної форми власності, ніж в середньому серед усіх сільськогосподарських підприємств.

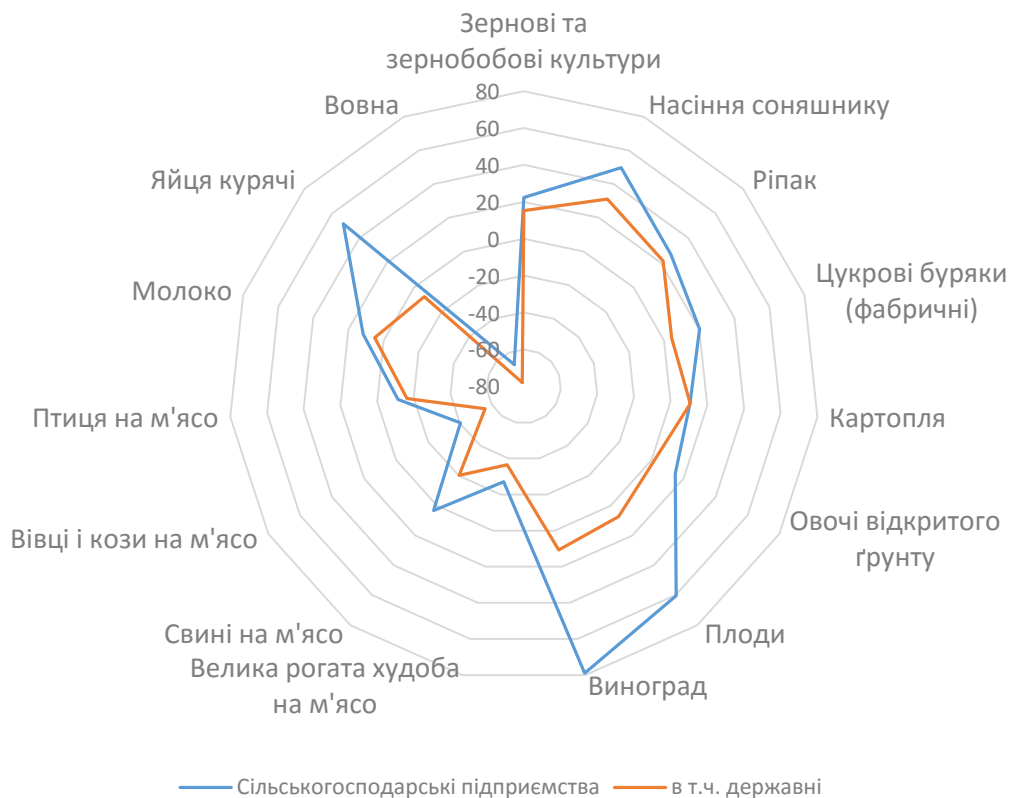

Рис. 1. Рівень рентабельності виробництва основних видів продукції на сільськогосподарських підприємствах в середньому за 2011-2015 рр.

Джерело: сформовано автором з використанням [6-10]

Як видно з рис. 1, виробництво лише такого виду продукції, як картопля має вищий рівень рентабельності на підприємствах державної форми власності на 0,2 %, тоді як виробництво інших видів сільськогосподарської продукції має нижчий рівень прибутковості у державних підприємствах. Така ситуація пояснюється неефективним управлінням такими суб'єктами господарювання, відсутністю у керівників мотивації до їх розвитку.

На підтримку науково-дослідних господарств у 2016 році передбачено видатки за загальним фондом у сумі 2 629,9 тис. грн за бюджетною програмою “Здійснення заходів щодо підтримки науково-дослідних господарств”. Динаміки заходів щодо підтримки науково-дослідних господарств у 2014-2015 рр. наведено в табл. 2.

Крім низького рівня фінансування, перешкодами на шляху розвитку науково-дослідної діяльності в аграрному секторі загалом та у дослідних господарствах зокрема є розпорошеність досліджень, відсутність галузевих пріоритетів та стратегій. На нашу думку, дослідні господарства шляхом тісної співпраці з аграрними навчальними закладами повинні стати територіальними центрами трансферу знань та інновацій.

Таблиця 2

Здійснення заходів щодо підтримки науково-дослідних господарств

Найменування заходу	Виконання за звітний період	
	2014	2015
Кількість підприємств, які визначені виконавцями програми селекції сільськогосподарських культур у первинному рослинництві, од.	5	9
Площа посіву для виробництва оригінального насіння, га	320,4	162,6
Площа посіву для виробництва садивного матеріалу, га	4,8	8
Часткова компенсація вартості робіт у первинному насінництві на придбання насіння розсадників розмноження, тис. грн	81,6	181,9
Часткова компенсація вартості виконання робіт у первинному насінництві на придбання мінеральних добрив, тис. грн	214,8	525,4
Часткова компенсація вартості виконання робіт у первинному насінництві на придбання засобів захисту рослин, тис. грн	151,6	23,8
Часткова компенсація вартості виконання робіт у первинному насінництві на придбання пально-мастильних матеріалів, тис. грн	250,5	469,1
Часткова компенсація вартості виконання робіт у первинному насінництві на придбання запасних частин до сільськогосподарської техніки, тис. грн	60,2	108,4
Кількість підприємств, що визначені виконавцями програми селекції у тваринництві та птахівництві, од.	3	9
Витрати на збереження (утримання) племінної великої рогатої худоби, тис. грн	407,6	659,4
Витрати на збереження племінних свиней, тис. грн	-	46
Витрати на збереження (утримання) племінних овець, тис. грн	80,7	66,7
Витрати на утримання генофондних гнізд риби, тис. грн	-	39
Витрати на розширення власної племінної бази в результаті власного вирощування (відтворення) великої рогатої худоби, тис. грн	-	100

Джерело: сформовано автором з використанням [11-12]

Це сприятиме передусім соціально-економічному розвитку сільських територій шляхом впровадження актуальних розробок у сільськогосподарське підприємництво. Взаємодія дослідних господарств з навчальними закладами аграрного профілю дозволить здійснювати навчання працівників, які будуть безпосередньо залучені до роботи з новими технологіями виробництва, сортами рослин, технікою чи організаційно-економічними нововведеннями.

Висновки. Мережа дослідних господарств потребує значної підтримки, але лише після реформування її діяльності, зосередження не на екстенсивних показниках, а на результативно-якісних. Дослідні господарства мають усі перспективи бути прибутковими інституціями за належної державної підтримки. Наступним кроком при проведенні досліджень в межах даної проблематики є визначення рівня ефективності інвестування у науково-дослідні проекти в межах функціонування системи «аграрний навчальний заклад – дослідне господарство».

Список використаних джерел

1. Володін С.А. Модель інноваційного розвитку аграрної науки на прикладі системи НААН України / С. А.Володін // Інноваційна економіка. – 2014. – № 3. – С. 5–24.
2. Дацій О. І. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі України / О. І. Дацій // Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку. – 2011. – № 1. – С. 65–76.
3. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / [Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г., Курило Л.І.] – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 708 с.
4. Федоренко В. Ф. Инновационная деятельность в АПК : состояние, проблемы, перспективы : науч. изд. / Федоренко В. Ф., Буклагин Д. С., Аронов Э. Л. – М. : ФГНУ «Росинформагротех», 2010. – 280 с.
5. Про затвердження Статуту Національної академії аграрних наук України [Електронний ресурс] : постанова Каб. Міністрів України від 28.03.2012 р. № 315 // Урядовий портал. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=245152526_248750600 (дата звернення: 23.08.2016). – Назва з екрана.
6. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2011 рік: стат. бюлетень / Відп. за вип. О. М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 88 с.
7. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2012 рік: стат. бюлетень / Відп. за вип. О. М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 88 с.
8. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2013 рік: стат. бюлетень / Відп. за вип. О. М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 84 с.
9. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2014 рік: стат. бюлетень / Відп. за вип. О. М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 84 с.
10. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2015 рік: стат. бюлетень / Відп. за вип. О. М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 48 с.
11. Інформація Національної академії аграрних наук України про виконання Державного бюджету України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naas.gov.ua/upload/iblock/a55/Rezultativni-pokazniki-dodatok.xls>
12. Інформація Національної академії аграрних наук України про виконання Державного бюджету України за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://naas.gov.ua/content/publicna-informaciya/Vikoristannya_koshtiv_derj_budjetu

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Volodin S.A. Model innovatsiinoho rozvytku ahrarnoi nauky na prykladi systemy NAAN Ukrainy / S. A.Volodin // Innovatsiina ekonomika. – 2014. – № 3. – S. 5–24.

2. Datsii O. I. Finansove zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti v ahropromyslovomu kompleksi Ukrainy / O. I. Datsii // Problemy investytsiino-innovatsiinoho rozvytku. – 2011. – № 1. – S. 65–76.

3. Innovatsiina diialnist v ahraarii sferi: instytutsionalnyi aspekt: monohrafiia / [Sabluk P.T., Shpykuliak O.H., Kurylo L.I.] – K.: NNTs IAE, 2010. – 708 s.

4. Fedorenko V. F. Ynnovatsyonnaia deiatelnost v APK : sostoianye, problemy, perspektyvy : nauch. yzd. / Fedorenko V. F., Buklahyn D. S., Aronov Э. L. – M. : FHNU «Rosynformahrotekh», 2010. – 280 s.

5. Pro zatverdzhennia Statutu Natsionalnoi akademii ahrarykh nauk Ukrainy [Elektronnyi resurs] : postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 28.03.2012 r. № 315 // Uriadovyi portal. – Tekst. dani. – Kyiv, 2016. – Rezhym dostupu: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=245152526> 248750600 (data zvernennia: 23.08.2016). – Nazva z ekrana.

6. Osnovni ekonomichni pokaznyky vyrobnytstva produktsii silskoho hospodarstva v silskohospodarskykh pidpriemstvakh za 2011 rik: stat. biuleten / Vidp. za vyp. O. M. Prokopenko. – K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2012. – 88 s.

7. Osnovni ekonomichni pokaznyky vyrobnytstva produktsii silskoho hospodarstva v silskohospodarskykh pidpriemstvakh za 2012 rik: stat. biuleten / Vidp. za vyp. O. M. Prokopenko. – K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2013. – 88 s.

8. Osnovni ekonomichni pokaznyky vyrobnytstva produktsii silskoho hospodarstva v silskohospodarskykh pidpriemstvakh za 2013 rik: stat. biuleten / Vidp. za vyp. O. M. Prokopenko. – K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2014. – 84 s.

9. Osnovni ekonomichni pokaznyky vyrobnytstva produktsii silskoho hospodarstva v silskohospodarskykh pidpriemstvakh za 2014 rik: stat. biuleten / Vidp. za vyp. O. M. Prokopenko. – K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2015. – 84 s.

10. Osnovni ekonomichni pokaznyky vyrobnytstva produktsii silskoho hospodarstva v silskohospodarskykh pidpriemstvakh za 2015 rik: stat. biuleten / Vidp. za vyp. O. M. Prokopenko. – K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2016. – 48 s.

11. Informatsiia Natsionalnoi akademii ahrarykh nauk Ukrainy pro vykonannia Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy za 2014 rik [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://naas.gov.ua/upload/iblock/a55/Rezultativni-pokazniki-dodatok.xls>

12. Informatsiia Natsionalnoi akademii ahrarykh nauk Ukrainy pro vykonannia Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy za 2015 rik [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://naas.gov.ua/content/publicna-informaciya/Vikoristannya_koshtiv_derj_budjetu

ANNOTATION
EXPERIMENTAL FARMS AS RETROSPECTIVE CENTRES OF
INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRARIAN SECTOR

KOLOMIETS Tetiana,
Postgraduate Student of the Department of Analysis and Statistics,
Vinnitsa National Agrarian University
(Vinnitsia)

The article deals with the necessity of reform and development of the system of experimental farms to advance the agricultural sector for innovative vector of development. The main features of innovation in the agricultural sector are determined. It has been established that experimental farms are the experimental production base for research, testing and revision of scientific developments in the agricultural sector. Based

on the analysis of the profitability of major products on farms it was found that state property farms have lower profitability among all farms. It has been outlined the basic obstacles for the development of research activities in the agricultural sector in general and in the research sector in particular: the low level of funding, sparseness of research, lack of sectoral priorities and strategies. The author has offered to strengthen cooperation between experimental farms and agricultural universities to create regional centers for transfer of knowledge and innovation that will promote social and economic development of rural areas through the implementation of urgent developments in the agricultural business.

Key words: innovation, innovative development, agricultural science, experimental farms.

Tabl. 2. Lit. 12.

АННОТАЦИЯ ОПЫТНЫЕ ХОЗЯЙСТВА КАК ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ЦЕНТРЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА

КОЛОМИЕЦ Татьяна,
аспирант кафедры анализа и статистики,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)

Статья посвящена рассмотрению вопросов необходимости реформирования и развития сети исследовательских хозяйств для перехода аграрного сектора экономики на инновационный вектор развития. Определены основные особенности инновационных процессов в аграрном секторе. Установлено, что экспериментально-производственной базой для проведения исследований, испытаний и доработки научных разработок в агросекторе есть опытные хозяйства. На основе результатов анализа прибыльности производства основных видов продукции на сельскохозяйственных предприятиях установлено, что предприятия государственной формы собственности имеют более низкий уровень рентабельности производства, чем в среднем среди всех сельскохозяйственных предприятий. Определены основные препятствия на пути развития научно-исследовательской деятельности в аграрном секторе в целом и в исследовательских хозяйствах в частности: низкий уровень финансирования, разобщенность исследований, отсутствие отраслевых приоритетов и стратегий. Предложено усилить сотрудничество опытных хозяйств с аграрными учебными заведениями для создания территориальных центров трансфера знаний и инноваций, способствующих социально-экономическому развитию сельских территорий путем внедрения актуальных разработок в сельскохозяйственное предпринимательство.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, аграрная наука, опытные хозяйства.

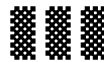
Табл. 2. Лит. 12.

Інформація про автора

КОЛОМІЄЦЬ Тетяна Вікторівна – аспірант кафедри аналізу та статистики, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail sher.tv@mail.ru).

KOLOMIETS Tetiana – Postgraduate Student of the Department of Analysis and Statistics, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3 Soniachna str., e-mail sher.tv@mail.ru).

КОЛОМИЕЦ Татьяна Викторовна – аспірант кафедри аналізу та статистики, Вінницький національний аграрний університет (21008, г. Вінниця, ул. Солнечная, 3, e-mail sher.tv@mail.ru).

УДК 338.012

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ПЕРЕРОБНИХ ГАЛУЗЯХ АПК ©

М.Л.ВАРЛАМОВА,
здобувач[†] кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

Досліджено розвиток інвестиційно-інноваційних процесів в переробних галузях АПК. Виділено особливості інвестування в переробні галузі АПК. Проаналізовано динаміку підприємств переробної галузі АПК, що здійснювали інноваційну діяльність протягом 2008-2014 років, її напрями. Виявлені тенденції стосовно динаміки обсягів інвестицій в інноваційну діяльність в переробній галузі АПК. Проаналізовані джерела фінансування інноваційних процесів за 2008-2014 роки, зазначені основні зміни в структурі інвестування переробної галузі АПК. Здійснено сегментацію областей України за рівнем інвестиційно-інноваційної активності на основі кластерного підходу, що дозволило виділити регіони, які потребують першочергових дій, направлених на стимулювання на національному рівні інвестиційно-інноваційних процесів в переробних галузях АПК. Виділені основні позитивні та негативні чинники впливу на інноваційні процеси в переробних галузях АПК.

Ключові слова: інвестиції, інновації, інвестиційно-інноваційні процеси, переробні галузі АПК, інвестиційно-інноваційна активність, інвестиційно-інноваційна політика.

Рис.6. Табл.1. Літ.4.

© **М.Л.ВАРЛАМОВА, 2016**

[†] Науковий керівник: Прутська О.О., д.е.н., професор